

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicantium Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melanchthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melanchthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

IV. Conuentus Torgæ & Cellæ habiti ob librum Augustanum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

Sacramenti speciem porrigerent: Deinde, vt faceret in his regionibus aliquod reformationis initium, & secundum formam ordinationis per Cæsarem promulgatæ, quâ tum quidem eius fieri posset, Ecclesias in ditionibus suis constitueret. Verum id consilij repudiatum omnino fuit, velut alienum ab instituto Mauritij, qui hoc vnum agebat summo studio, vt nec offenderet Cæsarem, si nihil concederet; nec si nimium multa largiretur, subditos à se prorsus alienaret. Mediam igitur viam quæsiuit, quam in hoc genere difficillimum fuit inuenire.

Soluto Pegauienti Conuentu, qui paucorum fuit, vt diximus, Mauritius necessitatē sibi vidit impositam omnes Ordines cōuocandi; quemadmodum in fine Misenensis cōuentus à delectis Ordinum postulatum fuerat. Datis igitur de more litteris omnes Ordines ad decimum octauū Octob. diem Torgam cōuenire iubet. Theologos verò præter Georgium Anhaltinum eisdē istuc euocat, qui Misenæ superiori tempore fuerant in cōsiliū adhibiti, Crucigero tamen excepto, quē grauis ægritudo domi detinuit; ex quâ paulò post trigelimo Octobris diem suū obiit. Reliqui, vt & nobilitas omnis, ad constitutum diē Torgæ præsentēs fuerunt. Elector, quæ de libro Augustano, deq; mandato Cæsaris mense Iunio sub initiū actionis in conuentu Misenensi proposuerat, eadem planè repetit, & quid respondendum censeant ad postulata

ANNO

1548.

Epicoporum consilium.

A protestantibus repudiatur.

IV.

Mauritius indicit Ordinum conuentū Torgam.

Acta Synodica Pp. 4. & seq.

Repetita cōlocata colloqui Misensis.

f

Cæsa-

ANNO
1548.
Ordinum
responsio.

Delecti
Luthera-
norum.

Ordinū ad
Theolo-
gos dele-
ctos ser-
mo.

Petunt Or-
dinationē
fieri ad
præscriptū
Cæsaris,
qua fieri
possit.

Cæsaris exquirat. Ordines causam hanc ve-
lut Ecclesiasticam ad Theologos rejciunt;
Quorum ubi responsum audierint, se porro
deinde sententiā suā dicturos aiunt. Quia ve-
rò de rebus alijs quoque deliberandū erat ad
republicam pertinentibus, placuit ex vni-
uerso nobilium cœtu quinque viros autorita-
te, prudētia, rerumque vsu cōspicuos deligere,
ijsque duos adiungere è cōsiliarijs, qui negotiū
de libro Augustano cum Georgio Anhalti-
no, Melāchthone, cæterisque præsentibus agē-
dum susciperent & transigendum. Hi sep-
tē numero Theologos adierunt, & periculis,
in quibus ditiones has, vnaque principem &
religionem ipsam versari dicebāt, longo ver-
borum ambitu cōmemoratis, prolixè repe-
tunt ea, quæ pridem in alijs conuentibus acta
fuerant, hortanturque Theologos, vt affectu
posito quid hoc tam periculoso tempore in
religione mordicus sit retinendum, etiam
cum vitæ fortunarumque dispendio; quid ve-
rò publicæ tranquillitatis gratia Cæsari ad-
summum indulgeri possit, habitā delibera-
tione præcisè tandem definiant: Nimirum
vt princeps ipsorum consilio quæ Dei sunt,
reddat Deo; nec tamen, quæ sunt Cæsaris in
hoc negotio, negare Cæsari videatur. Hæc
ad oratorum morē operosè prælocuti scriptū
offerunt à viris politicis in eum finem con-
textū, vt quæ probanda protestantibus essēt
in libro Augustano, quæ non essent proban-
da, per singula illius capita ordine demōstra-
rent.

rent Id scriptum si probetur ipsorum calculo, futurum aiunt, vt ex eo publica quædam ordinatio conficiatur, per omnes principis ditiones promulganda. Rogant interim, vt diligenter examinent consultationem hanc, & corrigant mutantque, quod in eâ minus commodè dictum arbitrentur; adijciant etiam, si quid forsan amplius, quam notatum sit in hoc scripto, Cæsari putent tranquillitatis & pacis gratiâ largiendum.

ANNO
1548.

Videbat Melanchthon cæteriç; de Syne-
drio, rerum agendarum ordinē inuerti, dum
formam constituendæ religionis vel articulos
concordiæ scriberent homines politici: Cùm
illius rei cura prius ad ipsos ceu viros eccle-
siasticos, rerumç; diuinarū peritos reijci cõ-
sueuerit, vel honoris gratia deferri. Quan-
quã verò submolestum hoc illis accidit, re-
ceperunt tamē scriptum illud politicorum;
quod hæc ferè capita cõtinebat: principio de
iustificatione retinendam aiunt docendi for-
mam, de qua Pegauix conuētum sit vtriusq;
partis consensu. Dissertunt deinde de pote-
state ecclesiastica, de ministris Ecclesiæ, de
Cõfirmatione, de Pēnitētia, de Vnctione, de
Ordinatione ministrorū Ecclesiæ, de Milsâ,
de Vigilijs mortuorū, de festis, de processio-
nibus, de carniū esu. Quæ verò politici de re-
bus istis per modū consultationis proposue-
rāt, ea per dies aliquot in ecclesiastico senatu
examinata fuerunt, & ad cēsuram reuocata.
Post pagellis aliquot per Melanchthonē cõ-
scrip-

Ordo rerū
inuersus.

Summaria
scripti po-
liticorum.

Ad inuendē
à Melanch-
thonicis
reuocatur.

ANNO
1548.
Corrigi-
tur.

Capita
Theolo-
gorum ad
Ordines
prolata.
Summaria
eorum.

scriptis notatū, quid in ea consultatione probandum videretur, quid improbandum: Quas cum delecti perlegissent, retexuerunt euestigio scriptum prius, & omnia quæ Theologis intelligebant displicere, ex illorum schediasmate correxerunt. Quod alterum scriptum cum exhibuissent Theologis, rogarunt, an hoc modo correctum placeret? Illi priori se responso dicunt insistere: Interim & alia quædam in mentem venisse, de quibus autores huius nouæ consultationis admonendi videantur; Quæ tamen delectis Ordinum non communicanda scripto, sed viua voce suggerenda censuerunt. Eorum hæc ferè summa fuit: Ante omnia ceremonias, & ritus, de quibus restituendis consensum esset, quantum eius fieri posset, expressè designandos: Conferendum cum Episcopis de ordinatione ministrorum ecclesiæ Protestantium: Cantiones Ecclesiasticas antiquitus vitatas, hymnos scilicet & sequentias, tum historias Sanctorum repurgandas & corrigendas: cogitandum de forma pœnitentiæ publicæ: pastores diligenter admonendos, vt populum ad preces, ad pœnitentiã, ad temperantiã, ad ieiunium, ad delictorum cõfessionem, ad letanias cohortentur; vt ipsi quoque cum ministris ecclesiarum à publicis occultisve criminibus, & à scandalis sibi caueant: Imò si secus faciant, deferendos esse ad Episcopos, & pœnis ecclesiasticis censurisque afficiendos: Expendendum etiam, quibus can-

cantionibus vtendum sit in Missa , cùm ea ANNO
 nemine communicante peragitur. Quoniam 1548.
 verò ad hæc omnia ritè cõstituenda, quæ nũc
 viua voce partim , partim iam ante scripto
 proposita sint , maturâ sit opus deliberatio-
 ne , quæ iustum tempus non modo , sed &
 plurium concionatorum præsentiam requi-
 rat, sibi quidem, aiunt, videri non festinan-
 dum in hoc tam arduo negotio , sed actio-
 nem in aliud tempus suspendendam.

Atque ità demũ & hic conuentus re pror- *Conuētus*
 sus infecta solut^o fuit: Id quod accidit Theo- *re infecta*
 logorũ culpa , qui per homines politicos aut *solutur.*
 seculares, vt loquimur, vsurpari ius alienum,
 & Theologis præscribi , quid de ritibus ec-
 clesiasticis , deq; controuerisijs fidei statuen-
 dum sit, ægrè tulisse videntur; licet hanc æ-
 gritudinem summo studio dissimularunt.

Antequam verò discederent actione iam *Alius con-*
 conclusâ , dies nouo Conuentui constitutus *uētus Cellã*
 fuit, quem huius rei gratiã decimosexto No- *indictus.*
 uẽbris in oppido Cellensi Mauritius haben-
 dum indixit. Eo igitur præter septẽ delectos
 Ordinum, & Georgius Anhaltinus, Melãch-
 thon cæteri que, qui Torgæ præsentés erant, *Act. Synod.*
 conuenire iussi sunt, vt finis huic negotio tã- *Tt. 3.*
 dem imponeretur. Ne verò causam haberet
 denuò tergiuersandi, quod pauciores essent,
 numerus illorum fere duplicatus fuit. Nam *Numerus*
 è VVittenbergẽsibus Pomeranus & Maior, *Theolo-*
 è Lipsiensibus Ioachimus Camerarius, è su- *gorum du-*
 perintendẽtib; verò, quos vocant, duo qui- *plicatur.*
 f 3 dam,

ANNO
1548.

Ordinatio
Henrici
parentis in
medium
profertur.

Ad For-
gensis a-
ctionem
appellant.

dam, Freibergensis & Pynensis illis adiun-
cti fuerunt. Hi cum Cellam cōuenissent, ini-
tium faciunt actionis : quam vt à scripto po-
liticorum, de quo Torge fuerat disputatum,
ordinationem ecclesiasticā in medium pro-
ferri postulant, quæ per Henricum Mauritiij
parentem, cūm is ab Ecclesiā Romanā di-
uortium faceret, ante annos aliquot de con-
silio Lutheri promulgata fuit : Hanc augen-
dam censent, & sicubi forsan vsus postulet,
mutandam corrigendamque ; ex quā deinde
facilè deprehendi possit, quid in Augustano
libro recipiendum iudicent, quid reijci-
endum. Et principio quidem ipsi de libro Sa-
xonico sententiam suam scripto prolixo sa-
tis exposuerunt ; quod delectis politicis de-
cimosexto Nouembris exhibitum fuit. Hi
postridiè vicissim breue scriptum exhibent,
in quo repetunt ea, quæ iam ante de peri-
culo religionis & ditionum istarum frequē-
ter inculcarant. In fine deliberationem hanc
omnem ab Ordinatione Saxonica rursus ad
Torgensem actionem reuocant, & scriptum
illud, quod in priore conuentu examinan-
dum proposuerant, auctum emendatumque
Theologis denuò censuerunt offerendum.
Illi quanquam se non admodum lubentes ad
Torgense scriptum retrahi patiebātur, quod
à politicis confectum erat ; respondent ta-
men postridiè, nec aliud ferè in medium ad-
ferunt, quam quod pridem ad nauſeam vsq;
multoties aggesserant.

Ita

Ita scriptiunculis aliquot hinc inde ceu
 velitatum fuit, eoque res perducta tandem,
 vt de ijs, quæ concedenda essent Cæsari, quæ
 non essent concedenda, Theologi & politi-
 ci consentire viderentur; duobus tantum ca-
 pitibus exceptis, de sacro Oleo scilicet, & ca-
 none Missæ; In quibus actio ceu vado illifa
 hæsit. Igitur delecti nobilium & consiliarij,
 quasi de rebus omnibus in eandem cū Theo-
 logis sententiam descenderint, ex superiore
 Torgensi & Cellensi actione decretū quod-
 dam faciunt, in quo per omnia libri Augu-
 stani capita, quid probandum sit vel impro-
 bandum, autoritate censoriâ definiunt. Hoc
 vero decretum in proximo conuentu pro-
 ponendum, ex eoque deinde, vbi communi-
 bus Ordinum suffragijs probatum fuerit, re-
 sponzionem ad Cæsarem formandam decer-
 nunt. Atque ita Conuentus iste solutus fuit,
 & Melanchthon, Pomeranus & Maior ex-
 eunte Nouembri VVittenbergam reuersi
 sunt; nec deinceps vllis de libro Augustano
 consultationibus interfuerunt. Melanchtho-
 nem quidem aliosque nonnullos Elector ad
 Conuentus proximos vocauit, Gutterboché-
 sem & Lipsiësem, de quibus statim dicemus,
 verum ad actiones adhibiti non fuerunt. Vi-
 debât politici, dum horum arbitrio res gere-
 batur, nouas perpetuò subnasci difficultates;
 nec vnquam, si ex horum iudicio pende-
 rent, futurum disputandi finem. Igitur quæ
 post Cellensè decretum in hac causa susceptæ

ANNO

1548.

Velitatio-
nes viriuf-
que partis.Decretum
nobilium
& consilia-
riorum.Conuentus
soluitur.

ANNO
1548.
Delibera-
tiones in-
ter politi-
cos impo-
sterum ha-
bitæ.

sunt deliberationes, ex Theologis neglectis per politicos tantum habitæ fuerunt: licet impediri non potuit, quin Melanchthon, alijque priuatim à quibusdam consulerentur; quod ante publicationem decreti Cellensis Lipsiæ factum constat.

CAPVT XX.

- I. *Conuentus Gutterboci Mauritij & Brandenburgici Electorum, item Lipsica consultatio cum summa magni illius Interim.*
- II. *Ordinatio ex Lipsico Interim à Flacianis exagitata, cū cōuent. Merseburg. & Grimme.*
- III. *Intentio Casaris Lutheran. inquietudine prepedita cum Flacianorum de Melanchthone & libro Interim sententia & calumnijs.*
- IV. *Schisma inter Lutheranos maximum, vbi breuiter Maioris, Flacianæ & Osiandriana heresum origo & progressus.*
- V. *Historia Francisci Stancari, eiusq; errorum & certaminum cum Melanchth. & alijs.*

I.
Conuentus
Mauritij
& Brande-
burgici ha-
bitus Gut-
terboci.

MAVRITIUS verò, qui de placâdo Cesare perquam sollicitus erat, priusquàm Ordines denuò conuenirent, de rei summâ cum Electore Brandenburgico Ioachimo in colloquium venire voluit, quem librū Augustanum probasse non ignorabat. Atq; hic Conuentus duorum Electorū an. 1548. exeunte, 16. Decembr. habitus fuit Gutterboci, quo eodē & Iuliū Naumburgensem Episcopū Mauritius inuitauit. Et quia de libro

Inte-